No. 37. Donderdag 9 September 1915. 15de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Instelling in Nood.

Uit het Gouvernementshuis te Paramaribo kwam het bericht, dat de vlechtschool, daar ter plaatse gevestigd, in geldelijken nood verkeert. Tevens werd het verzoek aan ons gericht, de belangstelling in het Moederland te willen opwekken voor deze zoo buitengewoon nuttige instelling, welke veel zegen reeds verspreidde door aan de Inlandsche vrouwen werk te verschaffen. Maar dit laatste is op zich zelf niet voldoende. Om het hoedenvlechtwerk aan den eisch te laten voldoen en den afzet te verzekeren, is dringend noodig de aankoop van eene pletmachine, onmisbaar om aan de hoeden den gewenschten vorm te geven; o.a. wacht daarop de afwerking van den voor H. K. H. Prinses Juliana bestelden hoed. De voor de aanschaffing dier machine benoodigde som bedraagt *f* 1000.—. De Gouverneur heeft reeds *f* 500 toegezegd. Wie wil mede helpen om de tweede *f* 500.— zoo spoedig mogelijk naar de West te kunnen overzenden? Dank zij den hooggewaardeerden steun van H. M. de Koningin, gevolgd door de edelmoedige gaven van enkele particuliere personen, is men in korten tijd tot de oprichting dier school kunnen geraken, en bleek zij al spoedig aan een behoefte te voldoen en in den smaak te vallen van de Inlandsche vrouwen. Het zou zeer te betreuren zijn, wanneer zij niet zou kunnen voortwerken, uit gebrek aan de middelen ter aanschaffing van een pletmachine. Voor de bijeenbrenging van gemeld bedrag van *f* 500.— (vijf honderd gulden) doen wij een beroep op onze lezers, om wat zij te dien einde willen afstaan te doen toekomen ten kantore van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, 2e verdieping. De ingekomen bedragen zullen in het „Koloniaal Weekblad" worden verantwoord.

Het Dagelijksch Bestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Voorzitter.

E. F. GROOSS, Secretaris.

Ontvangen gelden:

Van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West"	*f* 25.—
Van den heer C. R. B. v. d. B. te 's-Hage	„ 10.—
Totaal......	*f* 35.—

Hindoe-Tentoonstelling.

In het Stedelijk Museum te Amsterdam is thans gedurende de maanden September en October een prachttentoonstelling te zien van Oud-Javaansch en hedendaagsch Balisch Hindoeïsme.

Deze is, zooals de Catalogus aanduidt, de „eerste bijzondere tentoonstelling", tot stand gebracht door het Koloniaal Instituut, dat daarmee het voetspoor volgt van „Oosten West", wier Commissie tot bevordering der Inlandsche Kunstnijverheid en Huisvlijt, van af de oprichting dezer Vereeniging het voorbeeld gaf tot het houden van speciale tentoonstellingen en wier Afdeeling Amsterdam in diezelfde zalen hare zoo welgeslaagde Tentoonstelling van Indonesische kleinkunst hield.

„Voorbeelden strekken" en de baanbreekster zal, naar 't zich laat aanzien, het geluk hebben te ontwaren, dat de door haar ingeslagen weg niet alleen op deugdelijke wijze gevolgd wordt, maar ook meer en meer tot het beoogde doel leidt: algemeene belangstelling op te wekken voor Nederlandsch-Indië.

Wij raden dan ook onze lezers, mede buiten Amsterdam wonende, ten sterkste aan niet te verzuimen deze belangrijke tentoonstelling te gaan bezoeken, zij is een reisje waard. De heer J. C. van Eerde, directeur van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, schreef er een vrij uitvoerigen en duidelijken Gids bij.

De Chineezen op Java.

In ons voorlaatste nummer namen wij, bij het In Memoriam aan wijlen den heer W. P. Groeneveldt gewijd, een stuk uit de „N. Rott. Crt." over, waarin de heer Rouffaer wees op de groote verdiensten van den overledene als sinoloog en schrijver. In verband hiermede achten wij het niet van belang ontbloot, over te nemen, wat de heer C. R. Bakhuizen van den Brink in het „Bataviaasch Handelsblad" van 1877 schreef:

De laatste aflevering der verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen bevat een merkwaardig geschrift — dubbel merkwaardig, omdat zich daarbij de groote bijzonderheid voordoet, dat de steller er van lid der direktie van genoemde vereeniging is. Wij bedoelen de „Notes on the Malay Archipelago and Malacca, compiled from chinese sources by W. P. Groeneveldt."

De geschiedenis van onzen Archipel van voor de komst der Europeanen bestaat bijna enkel uit fabelen. Van den een aan den ander oververteld, is van de waarheid, welke aan die fabelen ten grond lag, weinig overgebleven, en de waarde dier geschiedenis, voor zoover zij uit voor het algemeen bereikbare bronnen bekend is, is dan ook zeer gering. Met reden stelt men weinig belang in die verhalen, welke ter zijde met een tal van vraagteekens behooren verrijkt te worden. Sedert Indië echter, en in de laatste vijftig jaren ook deze Archipel meer de aandacht van de geleerde wereld getrokken heeft, is van de Indische volkeren zooveel schoons en groots ontdekt, dat de belangstelling in hunne lotgevallen meer en meer is opgewekt. De studie van het Javaansch o.a. heeft een taal bekend gemaakt, die in rijkdom en dichterlijkheid bij geen taal der oude of nieuwe wereld achterstaat. De beoefenaars dezer taal hebben eene letterkunde aan het licht gebracht, welke verhaalde van een rijk en machtig volk; en het verlangen om van dat volk meer te weten, deed het oog vallen op gedenkteekenen, welke de bewondering trekken van de bekwaamste bouwkunstenaars onzer dagen, en ons doen gelooven aan een reuzenvolk met Herkules-krachten, dat eenmaal Java moet hebben bewoond. Wie den smaak der geschiedenis heeft, wie zich gaarne uit de nietige gebeurtenissen van het dagelijksch leven verplaatst in de tijden, waarvan de geschiedenis ons grootsche daden meldt, dien moet elke bijdrage tot de kennis van een volk, dat een roemrijk verleden achter zich heeft, welkom zijn.

Te vergeefs is tot nog toe het pogen van den weetgierige om die kennis te verwerven, wanneer hij zich niet schaart onder de geleerden, die tot de bronnen opgaan. Hij, die zich de moeitevolle taak getroostte de bronnen op te sporen, en bekend te maken hetgeen hij daar vond, heeft recht op onze dankbaarheid, en verdient dat aan zijnen arbeid eenige aandacht geschonken wordt.

Een tiental eeuwen, voordat de Europeanen in deze zeeën kwamen, hadden de Chineezen er zich reeds vertoond. Wat zij hier ondervonden, hebben zij verhaald in de geschiedenissen hunner keizers of medegedeeld in de beschrijvingen hunner eigen lotgevallen. Die schrifturen heeft de heer Gr. met ijver doorgeworsteld, en hij heeft daaruit getrokken hetgeen voor de kennis der oude geschiedenis van onzen Archipel merkwaardig is. Wij waren na de lezing zijner aanteekeningen in zooverre teleurgesteld, dat wij niet vonden de gewenschte berichten omtrent de oude bewoners van Java, omtrent de kunstenaars, die den reuzengeest en heldennatuur van Michel-Angelo moeten bezeten hebben, om de gewrochten voort te brengen, welke de roem van het oude Java zijn. Die teleurstelling is echter niet den heer Gr. te wijten, maar den Chineezen, die liever de macht van hun keizer en eigen daden schijnen te boek gesteld te hebben.

De oudste Chineesche berichten over onzen Archipel zijn van den Boeddhistischen priester Fohien, die in 413 op Java landde. Hij had schipbreuk geleden op eene terugreis van Ceylon, en was in deze wateren gedreven, waar hij veel zeeroovers aantrof. Hij landde, waarschijnlijk in het tegenwoordige Rembang, waar volgens Javaansche overlevering de eerste Hindoesche nederzetting moet zijn geweest; en schijnt zich daar onder ketters en Brahmanen weinig op zijne plaats te hebben gevoeld. Na een kort verblijf keerde hij in een Indisch vaartuig terug, op nieuw had hij met onstuimig weer te kampen en het gevaar, waarin het schip verkeerde, was groot. De stuurlieden, allen Brahmanen, schreven de boosheid der elementen toe aan de aanwezigheid van den Boeddhistischen priester, en wilden hem op het eerste het beste eiland aan wal zetten. Zoo groot was echter de eerbied voor den keizer van China, dat toen een der volgelingen van Fohien wees op de achting, die de keizer voor de leer van Boeddha had, de woede tegen den priester bedaarde.

Het is bekend, hoe eeuwen voordat het nieuwere Europa op eenige beschaving mocht bogen, de Chineezen ijverige beoefenaars van kunsten en wetenschappen waren, dat zij reeds vroeg een ordelijken regeeringsvorm bezaten. De ontwikkeling dezer natie gaf haar natuurlijk groote macht en aanzien in het oosten.

De Chineezen lieten zich gaarne door de overige Aziatische volkeren hulde brengen. Hun keizer toch had daarop alle aanspraak. Door de godheid zelf aangewezen, door zijn volk erkend als de heer der Wereld, behoorden alle volkeren hem eerbied te betuigen en schatting te brengen, om van hem zegen over hun rijk te verwerven. Alle bestuurders der eilanden van den Archipel beschouwden zich ook aan den keizer van China schatplichtig. In de aanteekeningen

van den heer Gr. lezen wij, dat van de zesde eeuw af telkens afgezanten, zoowel van Java als van Sumatra, Borneo, enz. den keizer de hulde van hunne vorsten kwamen brengen onder aanbieding van talrijke geschenken, voortbrengselen van het land. De afgezanten werden steeds goed ontvangen en keerden met geschenken, dikwijls van meer waarde dan de door hen medegebrachte, en met fraaie brieven en een almanak naar hun land terug. Werd zulks verlangd, gaarne bevestigde de keizer een nieuw opgetreden vorst in zijn gezag en schonk hem tot teeken zijner waardigheid een rijkszegel. Die eerbewijzen streelden zeer de ijdelheid van den keizer. Vergat een vorst eenigen tijd hem hulde te brengen, dan kwamen gezanten van den keizer den vorst in vleiende bewoordingen herinneren aan de trouw, die hunnen Heer vroeger was betoond en hoe daardoor zegen over het rijk was gekomen. Steeds op vriendschappelijke wijze werd de bond aangehouden. De voornaamste dezer afgezanten was Cheng Ho, die onder drie keizers heeft gediend en zevenmaal naar den Archipel is gezonden. Zijne eigen aanteekeningen zijn ongelukkig zoek geraakt, en men moet zich, wat zijne lotgevallen betreft, tevreden stellen met hetgeen daaromtrent is medegedeeld door een Chineeschen en een Mohammedaanschen priester, die hem als tolken op zijne reizen volgden.

Over en weer was de verhouding zeer vriendschappelijk. De Chineezen, die in deze streken kwamen, waren de gasten van den vorst; en dubbel werd die gastvrijheid den Indiërs vergoed, wanneer hunne gezanten in China kwamen. Kwam een inlandsch vorst zelf zijne hulde brengen aan den keizer, dan konden hem geen beleefdheden genoeg worden bewezen. Een paar bewijzen, hoe de keizer zijne buitenlandsche vrienden aan zich wist te binden, laten wij volgen. In 1129 werd de bestuurder van Java (te zeggen het toen door de Chineezen bezocht gedeelte van Java) door den keizer onder een weidschen naam met den titel van koning begiftigd, en werden in China in naam 2400, in werkelijkheid 1000 en later in 1132 nog in naam 500 en in werkelijkheid 200 huizen te zijner beschikking gesteld. Een ander voorbeeld. In 1408 maakte een vorst van Borneo met zijn geheelen hofstaat, zijne opwachting bij den keizer. Hij en zijne volgelingen werden als personen van edelen bloede onthaald. Of de arme Borneosche vorst tegen die praal niet bestand was, meldt de geschiedenis niet, doch wel dat hij na een kort verblijf in het vreemde land bezweek. Drie dagen was het Chineesche hof in rouw, en bevelen werden gegeven om de lijkplechtigheden te doen plaats hebben, zooals voor een voornaam persoon gebruikelijk was. Een grafteeken werd opgericht en bij het graf een tempel, waar tweemaal 's jaars een geit moest geofferd worden. De volgelingen van den overledene keerden met geschenken overladen naar hun land terug; zij werden op hun terugreis door Chineesche gezanten vergezeld.

Geen wonder, dat de inlandsche vorsten dien beleefden heer gaarne te vriend hielden!

Vijandelijkheden komen zoo goed als niet voor. Alleen wordt verhaald van eene ontzettend groote legermacht, die in 1293 op Java landde onder de generaals Shih-pi, Kan Hsing en Ike Mese, om de beleediging te wreken, welke aan een van 's keizers gezanten was aangedaan.

Bij hunne komst op Java was de voornaamste vorst van het eiland, die in het tegenwoordig Japara verblijf hield en in oneenigheid leefde met den vorst van Kalang (Kediri) vermoord. De schoonzoon van den vermoorde schaarde zich dadelijk aan de zijde van de Chineezen, en wees hun den weg om den vorst van Kalang te onderwerpen. Na hevige gevechten te Madjapahit en Daha (Kediri) werd deze verslagen. Hij moest zich met vrouwen, kinderen, volgelingen en al zijne schatten overgeven, en werd later omgebracht. De Javaansche vriend der Chineezen voelde zich nu verplicht hen te beloonen en verzocht, dat een gevolg met hem zou gaan naar Madjapahit, plaats van zijn verblijf, om daar de belooning te ontvangen. Onderweg echter vermoordde hij de Chineesche officieren, die hem waren medegegeven en maakte van de gelegenheid, dat het Chineesche leger zonder argwaan den terugtocht aannam, gebruik om dat leger aan te vallen en op de vlucht te drijven. De tweedracht, die onder de Chineesche opperhoofden was ontstaan omtrent het al of niet medegeven van een gevolg naar Madjapahit, was oorzaak, dat de trouweloosheid van den Javaanschen prins ongestraft bleef.

Van gewelddadige inmenging der Chineezen in de binnenlandsche aangelegenheden van de Maleische rijken leest men ook weinig. Om zich daarmede te bemoeien, moesten zij door de een of andere partij beleedigd zijn, zoo b.v. in 1407. Palembang was sedert 1367 onder de heerschappij van Java, maar Java was te zwak om ook daar de orde te bewaren, waarom de Chineesche gemeente zich een eigen hoofd koos. Dat hoofd maakte door zeeroof de Indische wateren zeer onveilig, en bemoeilijkte op deze wijze de vorsten in het brengen van hunne schatting aan den keizer. Deze droeg zijn trouwen afgezant Cheng Ho op bedoeld hoofd terecht te wijzen. Het hoofd pleegde verraad tegen Cheng Ho en werd daarom gevankelijk naar China overgebracht en aldaar ter dood veroordeeld.

Een gelijk lot deed Cheng Ho in 1414 ondergaan aan een oproerling in het rijk van Sumatra (waarschijnlijk gelegen in het Noorden van Sumatra, waar men nu nog vindt het plaatsje Samudra). Deze oproerling was de neef van den vorigen koning van Sumatra, die van eenvoudigen visscher door de koningin van dat rijk tot haren gemaal verheven was, omdat hij den moord op den laatsten koning gewroken had. De arme visscher ondervond de angsten en zorgen van de kroon, hem door eene vrouwenhand aangeboden, de nabestaanden van den vermoorden koning stonden tegen hem op en hij moest het met den dood bekoopen. Zijn neef vluchtte in het gebergte, bestookte van daar het nieuwe bestuur, en viel zelfs den zendeling van den keizer van China aan, toen deze hem niet als bestuurder wilde erkennen en doen deelen in de uit China aangebrachte geschenken.

Overigens toonde de keizer van China zich steeds afkeerig van alle geweld. Wij zagen reeds, dat hij den verraderlijken aanval van den prins van Madjapahit ongestraft liet. Ook de moord in 1379 door de Javanen gepleegd op afgezanten van den keizer, die den pas door Java onderworpen koning van Palembang in zijn gezag zouden bevestigen, bleef ongewroken. In 1405 was er strijd ontstaan tusschen den vorst van Westelijk-Java (den koning van Bantam) en van Oostelijk-Java. De laatste werd in zijne hoofdplaats verslagen. Het trof, dat op dat oogenblik een gezantschap onder Cheng Ho zich aldaar bevond, en 170 Chineezen werden daarbij slachtoffers van den strijd. De westersche vorst vreesde niet zonder reden de wraak van den grooten keizer, en zond een gezantschap om dezen tot verzoening te stemmen. Het gezantschap kwam terug met den last, dat een zware boete zou worden betaald. Slechts voor een gedeelte kon de Javaansche vorst aan die boete voldoen, en de raadslieden van den keizer wilden de Javanen, die het boetegeld overbrachten, gevangen zetten. Doch de keizer gaf daarop het waarlijk vorstelijk antwoord: ,,Ik verlang van het volk van verre niet anders als dat zij hunne schuld bekennen, maar ik wil mij niet met hun goud verrijken" en schold de boete kwijt.

Met het onderhouden van vriendschappelijke betrekkingen met de Indische vorsten hebben de Chineezen blijkbaar beoogd de uitverkoren natie te blijven van wie alle zegeningen uitgingen; terwijl de indiërs daarin handelsvoordeelen zochten. Het spreekt van zelf, dat die herhaalde bezoeken der Chineezen op deze eilanden tot gevolg moesten hebben, dat eindelijk op verschillende plaatsen Chineesche vestingen ontstonden. Wij hebben reeds gezien, dat in Palembang — een plaats waarvan een Chineesch spreekwoord uit die dagen zegt: ,,plant gij voor een jaar rijst, dan oogst gij voor drie jaren goud" — de Chineezen een eigen hoofd hadden. De vorst van Brunei heette ook van China afkomstig te zijn. Te Tooban, Grisee, Soerabaya, Yortan vond men in de 15e en 16e eeuw rijke Chineesche gemeenten, die veel tot den bloei dezer plaatsen toebrachten. Toeban geraakte het spoedigst in verval door het slecht bestuur van een luien vorst, die zoo dik was, dat toen men hem heimelijk wilde wegvoeren, men hem onmogelijk van de plaats kon krijgen.

Met de komst der Europeanen in de 16e eeuw begon het aanzien der Chineezen te verminderen. De Europeesche zeevaarders bekommerden zich weinig om de achting en vriendschap der Indische vorsten, en trachtten slechts van hen de meest mogelijke voordeelen te trekken, zonder veel daarvoor in de plaats te geven. Zoo weinig mogelijk lieten zij over, waarmede de vorsten hunne schatting aan den keizer zouden kunnen betalen; en zij zullen hun wel duidelijk gemaakt hebben, dat zij voor zoo'n beleefd heer als den keizer van China niet behoefden te vreezen.

Het ligt in den aard der zaak, dat de roodharige vreemdelingen door de Chineezen met weinig vriendelijke oogen werden aangezien, en geen wonder dat, toen eens de Portugeezen in navolging van de Indische vorsten afgezanten naar China afvaardigden, deze gevangen genomen werden. De keizer echter bewees ook dezen indringers zijne grootmoedigheid, en gelastte dat hun de waarde der goederen, welke zij hadden medegebracht, zou worden uitbetaald en zij verder vrijheid zouden hebben weder te vertrekken.

Of de vervanging van de Chineesche door de Europeesche heerschappij voor de Javaansche en Maleische vorsten een zegen is geweest, deze vraag mogen onze lezers voor zich zelven beantwoorden.

In de Chineesche verhalen vindt men niets van de grootheid welke de oude bewoners van Java naar onze verbeelding bezaten, de eenige beschrijving, die men daar van de bevolking aantreft, is uit het begin der 15e eeuw. Volgens die beschrijving bestond de bevolking toen uit: 1o. Mohammedanen, die van het westen kwamen, en zich goed voedden en kleedden; 2o. weggeloopen Chineezen, die ook een beschaafde levenswijze volgden en waarom velen de Mohammedaansche leer hadden aangenomen; en 3o. de inboorlingen, die er zeer onoogelijk uitzagen, blootshoofds en barrevoets langs den weg gingen, aan allerlei duivels geloofden, waarom het land zou behooren tot de duivelsoorden in de boeken der Boeddhisten, verder tot voedsel gebruikten slangen, wurmen en dergelijke, en met de honden aten en sliepen.

Wij troosten ons er mede, dat het heldenvolk onzer verbeelding aan de Chineezen weinig bekend was, of dat zij de macht van dat volk niet vermeldden om hun eigen aanzien daardoor niet eenigermate te doen verduisteren. De droevige beschrijving van de bevolking gegeven, is van een paar eeuwen later dan waarin onze helden geleefd moeten hebben. Bovendien hebben de Chineezen zich in hunne bezoeken tot enkele kustplaatsen beperkt, en kwamen zij met het volk weinig in aanraking. De eenige maal, dat zij volgens de aanteekeningen van den heer Gr. in de binnenlanden doordrongen tijdens den krijgstocht van 1293, schijnt de kennismaking met de bevolking aldaar van dien aard te zijn geweest, dat zij zich wel wachtten de kennismaking te hernieuwen. Was dat volk zoo onbeduidend geweest, zouden zij dan de lage list, enkel uit zucht tot vrede, ongestraft gelaten hebben? Is het aannemelijk, dat de Chineezen zich eeuwig lang gevleid voelden met de vriendschap der Javaansche vorsten, wanneer hun volk altijd zoo beestachtig was geweest als het

in de 15e eeuw beschreven is? Wij hopen nog, dat eene voortgezette studie der Javaansche oudheden, eene verdere opsporing van gedenkteekenen en vertolking van inscriptiën, ons roemrijke berichten geven zal van Java's vroegere bewoners. Een letterschrift was volgens de oudste berichten der Chineezen reeds allerwege in dezen Archipel bekend. Van de tochten door de Chineezen beschreven, en hun verblijf alhier, zal door de Javanen ook ongetwijfeld aanteekening zijn gehouden. Worden die aanteekeningen eens openbaar, dan zal het ons blijken of niet de achting voor de kracht en de ontwikkeling van de bewoners dezer streken de Chineezen op hunne vriendschap deden prijs stellen. De persoon, die deze aanteekeningen weet op te sporen en te onteijferen, zal met die, door den heer Gr. in het licht gegeven, duurzame materialen bezitten om de oude geschiedenis van Java op te bouwen.

Wij achten onze taak voor het oogenblik afgeloopen, na onze zwakke poging, om de aandacht te vestigen op den arbeid van den heer Groeneveldt. Elke geleerde zal in dat werk, zooals het ons is aangeboden, vertrouwen stellen. Hier heeft geen beminnaar van fabelen getracht ons iets smakelijks op te disschen. Het was om de waarheid te doen. Ook geen onvolledige uittreksels uit de tweede hand of als bloemlezing medegedeeld, zooals andere Sinologen gaven, worden ons voorgediend. Neen, wij ontvangen de vruchten van eenen noesten arbeid, zoo van den kouden grond, ontoebereid, met de herhaalde waarschuwing ze toch vooral met voorzichtigheid te gebruiken.

Om een gering denkbeeld te geven van de volharding, die de heer Groeneveldt bij de samenstelling van dit werk heeft betoond, behoeft men slechts na te slaan de lijst der door hem geraadpleegde geschriften. Wij noemen alleen het werk van de vier en twintig geschiedschrijvers of de geschiedenis der verschillende dynastieën, een werk, dat niet minder dan 900, zegge negen honderd lijvige deelen beslaat, en zuchten, als Faust's famulus:

„Wie schwer sind nicht die Mittel zu erwerben,
„Durch die man zu den Quellen steigt!
„Und eh' man nur den halben Weg erreicht,
„Muss wohl ein armer Teufel sterben".

De heer Groeneveldt is niet bezweken, hij is krachtig van den tocht teruggekeerd, en heeft daarmede bewezen, dat hij geen arme duivel is, maar iemand van wien de wetenschap nog veel verwachten mag.

Suriname.

In het blad „Suriname" van 10 Augustus vinden wij het verslag van een openbaar debat tusschen de heeren L e y s en M a y over de vraag wat de kleine landbouwers op hun grond behooren te telen. Wij zouden zoo zeggen dat, in theorie althans, het antwoord op de vraag niet anders kan luiden dan: datgene wat hun het meeste voordeel oplevert. Er zou dus onderzocht moeten worden welke gewassen dat zijn, een onderzoek, dat bezwaarlijk bij gelegenheid van een debat kan plaats vinden.

Wij hopen voor den heer L e y s, dat hij tot het inzicht zal gekomen zijn, dat zijn standpunt niet het juiste was. Nog in een ander opzicht kan het debat zijn nut hebben. De heer L e y s is naar Suriname gezonden als landbouwonderwijzer. Wellicht is hij op dien debatavond tot het inzicht gekomen, dat, die naar de kolonie gaat om te o n d e r w ij z e n, goed doet aldaar eerst te l e e r e n en vooral geen toestanden te beoordeelen en veel minder te veroordeelen, vóór hij zich door ernstige studie het recht daartoe heeft verworven.

Ook de heer v a n O m m e r e n nam deel aan het debat. Uit het door hem gesprokene knippen wij de volgende opmerkingen:

......„Zelfs in den bloeitijd der cacaocultuur dekte de uitvoer de invoer niet. Toen de cacaocrisis kwam, werd de toestand erger. Gelukkig ontwikkelde zich toen juist de balata-industrie, die zoo'n vlucht nam, dat niet alleen het evenwicht hersteld werd, maar dat voor het eerst na langen tijd onze uitvoer de invoer overtrof.

De balata-industrie heeft, wel is waar, vele toestanden in het leven geroepen en vele jonge krachten vroegtijdig ten grave gesleept, maar zij heeft de overlevenden in het leven gehoudn. Dat als apologie voor de balata-industrie, welke door den heer Leys eenigszins werd miskend."

* * *

Uit de beschouwingen van het blad „Suriname" van 27 Juli over de landbouwleerlingen-kolonie nemen wij hier het volgende over:

.......„De landbouw is geen beroep voor mislukkelingen, is gezegd. Zeer juist. Maar ook geen voor zwakkelingen. En nu staat vast, dat er op de andere beroepen, die eerder gewin geven, geen overschot is van sterke mannen, die den landbouw zouden ten goede komen.

Dat de landbouw bij een gunstige conjunctie op den duur het voordeeligste beroep is, dat is de bevolking niet ontgaan.

Vroeger al hebben wij er op gewezen, hoe tal van mannen zich voor arbeid in de goudvelden lieten contracteeren alleen om wat contant geld bij elkaar te krijgen, ten einde „een grondje te gaan maken": zich op den kleinen landbouw te gaan toeleggen. Ook hebben wij menigmaal gewaagd van den harden, energieken strijd door meer dan een, in ontbering gevoerd, om een stukje klei in een winstgevend landbouwperceel te herscheppen.

Dat was de tijd van den bloei der cacaocultuur. Toen was de kleine landbouw in opkomst en behoefde men geen kunstmiddeltjes om de menschen tot den landbouw te brengen.

En hierin schuilt de kern der zaak. Als de landbouw hier economisch gezond en sterk gemaakt kan worden, dan zal vanzelf de toeloop naar den landbouw toenemen en de traditie als in Oost-Indië ontstaan van de landbouwfamilies en geslachten.

Zoolang zal zelfs de kostbaarste leerlingen-kolonie niet vermogen den landbouw sterker en algemeener te maken. En zal het niet slagen dezer onderneming — w.o. verstaan dient te worden het niet bereiken van de schepping van een omvangrijken en bloeienden kleinen landbouw als fundament van de economische welvaart der kolonie — niet op „gebrek aan aanleg" moeten gesteld worden, doch op afwezigheid van gunstige voorwaarden, waarin evenwel verbetering te brengen is."

En hier nog het slot van het artikel:

„De landbouwleerlingen kolonie kan, mits op minder kostbaren en op meer rationeelen grondslag ingericht, nuttig worden voor individuen en misschien iets meer vermogen. Misschien zelfs zal zij binnen de eerste 25 jaren de taak te vervullen krijgen, die haar eigenlijke moet zijn: n.l. onderwijs geven aan landbouwers, in plaats van te zijn, wat met hare oprichting beoogd wordt: een k w e e k k a s van landbouwers."

Van het plan, zooals het daar ligt, is dus ook het blad „Suriname" geen voorstander.

* * *

Uit het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten over de concessie S t r u y c k e n d e R o y s a n c o u r worde hier het volgende overgeschreven:

„Waar de kolonie slechts gebrekkige verkeersmiddelen bezit en herhaaldelijk van de zijde der Staten bij het bestuur er op aangedrongen is om te trachten daarin verbetering te brengen; waar het gemis aan goede en gemakkelijke verkeerswegen als eene ongunstige factor werkt op de ontwikkeling van het binnenland; waar de beoogde landweg loopen zal door het district Cottica, dat thans geïsoleerd gelegen is, terwijl dit district bekend is om zijn vruchtbaarheid, — daar spreekt het vanzelf, dat men het geheel eens was met den Gouverneur, dat de beoogde verbinding bij verwezenlijking zoo voor de betrokken gedeelten der kolonie in het bijzonder als voor de geheele kolonie in het algemeen voordeelen zal kunnen afwerpen.

Men meende het daarom te moeten waardeeren, als ernstige personen bereid gevonden worden, om hier in de binnenlanden ondernemingen op landbouw, alsook industrieel gebied in het leven te roepen.

En wil men inderdaad de gelegenheid aan het vreemde kapitaal geven om de ontwikkeling van onze binnenlanden, welke grootendeels uit oerwouden bestaan en eene dunne bevolking tellen, ernstig ter hand te nemen, dan werd het plicht geacht om milde bepalingen in uitzicht te stellen, teneinde het kapitaal voor de belegging in dergelijke ondernemingen te lokken, daarbij aan het bestuur overlatende in ieder bijzonder geval te onderzoeken, welke waarborgen bestaan voor de kapitaalkrachtigheid en ernstige bedoelingen ter uitvoering dier onderneming.

Vandaar dat men algemeen volkomen instemde met het voorstel van den gouverneur om gedurende 10 jaren vrijdom te verleenen van de lasten, welke van domeingrond worden geheven, waar noch de dunne bevolking, noch de bedrijven in de genoemde streken voldoende zijn om de concessie van de beoogde verbinding op zich zelf alleen als voordeelig te kunnen aanmerken.

Maar daarom ook getuigde het, naar het inzien van vele leden, niet van wijs beleid om aan de concessie voor de beoogde verbinding zulke bezwarende voorwaarden te verbinden en zoo minitieus alles te regelen, als geschied is blijkens de aan de Staten ter kennisneming toegezonden voorwaarden dier concessie. Men meende, dat het beter was ten deze een royaler standpunt tegenover den ondernemer in te nemen."

* * *

„Suriname" van 20 Juli verneemt, dat een ingezetene een plant heeft ontdekt, welker bladeren gedroogd en als thee gezet, een even aangenamen als opwekkenden drank oplevert.

„Ten einde zijn ontdekking in den handel te brengen, wendde hij zich tot den geneeskundigen inspecteur om vergunning tot het verkoopen van deze „thee" (in verband met de verordening op den verkoop van schadelijke voedingsmiddelen). Hij zal ter bekoming van deze vergunning een scheikundig attest van de samenstelling van zijn thee hebben over te leggen.

Wij gelooven, dat hier een handje geholpen moet worden. De kolonie bezit zoo weinig handelsproducten, dat elke kans om er een bij te krijgen, met alle kracht gesteund dient te worden.

Als de ontdekte Sur. thee geen schadelijke bestanddeelen bezit — althans niet meer dan buitenl. thee — dan zou deze ontdekking voordeel kunnen opleveren aan de bevolking. De plant moet hier namelijk verbreid voorkomen en snel groeien.

Eenigen tijd geleden werd ook zoo iets in Venezuela (of was het in Mexico?) ontdekt — althans drong naar buiten. En die Zuid-Amerikaansche thee heeft opgang gemaakt en is zeer gezocht wegens haar opwekkende en beslist onschadelijke eigenschappen.

Het is de z. g. Mazé-thee".

Wij geven den ontdekker in overweging van de plant herbarium-materiaal te zenden aan het botanisch instituut te Utrecht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Verbetering. Darma Koesoema geeft in de „Goentoer Bergerak" het volgende verweer: In het verslag van eenige bladen over de jongste vergadering van Boedi-Oetomo te Solo, handelende over den militieplicht voor Inlanders, zoude ik verklaard hebben niet tegen militieplicht te zijn, doch leerplicht urgenter te vinden. Ik wensch bovenstaand bericht te verbeteren door de stellige verklaring — de I. P.-sche ideeën getrouw — in geen geval mede te willen werken tot de vorming van een Ind. militie, wel aan die van volksweerbaarheid. Wegens den beperkten tijd kon ik over het laatste onderwerp niet nader uitwijden. Zeer zeker heb ik betoogd, dat leerplicht heilzamer is voor de bevolking dan militieplicht.

Leer om Leer. Kromo haalt in hetzelfde blad aan hetgeen Mr. van Haastert, redacteur van het Nieuws van den Dag voor N.-I., van den Javaan schrijft: „Hij is een kind; stout en grillig, lastig, lui, onbetrouwbaar en wreed; niet in staat om voor zich zelf te zorgen, noch eenig ernstig werk zelfstandig te doen. De voorbeelden, de bewijzen hiervan zijn door elk een te geven, die ooit iets met Javanen te doen heeft gehad. Zonder scherpe controle doet geen Inlander iets goed. Eéne uitzondering op de honderdduizend bevestigt honderd duizendmaal den ontmoedigenden regel… De Inlander is een slecht en wreed koetsier, een slordig werkman, een koppig, achterlijk landbouwer, een lui opziener, een onverschillig ondergeschikte, een hard meester. Hij is bijgeloovig, onbetrouwbaar, oneerlijk, dom, nalatig, kinderachtig, despotisch, slaafsch. Schrijft hij redelijk Hollandsch, dan verbeeldt hij zich, dat hij deswege een overwicht heeft over anderen en over hen gesteld mag en kan worden. Dat is malligheid: hij zal, geholpen door meerdere kennis, zijn landslieden grondiger uitzuigen, knevelen en onderdrukken. Voilà tout! Hij wordt despoot, als hij geen slaaf meer is."

Hm, lust ge nog een eitje? zoo vraagt hierop Kromo. De rechtspraak lezers! de rechtspraak, die wij te danken hebben aan de goedertierenheid onzer overheerschers, wordt toevertrouwd aan menschen, academisch gevormd, geschoold, fijngevoelig, althans zoo hoort men alom beweren. Misschien vormt hij een uitzondering, de ploert van Haastert, redacteur van het N. v. d. D. v. N. I. Ik kan het me zoo best voorstellen, dat een welopgevoed Javaan, die bovenstaande regelen onder het oog krijgt, onwillekeurig naar het gevest van zijn kris grijpt. Doch ik zou het hem afraden. Beslist! Besmeur uw vingers niet aan het bloed van zoo'n onbehouwen aap, al had hij duizendmaal een Mr. voor zijn naam. Evenmin raad ik hem aan hem te vervolgen. Ik ben n.m. benieuwd, wat de justitie doen zal als er geen klacht komt. Ik ben benieuwd, in hoeverre zij verdient den naam van klassejustitie of beter wellicht rassejustitie? Nu ben ik volstrekt geen vriend van vervolgingen, van persdelicten, doch ik ben evenmin een vriend van eenzijdige toepassing van het bepaalde in de artikelen 63b en 66b van het Strafwetboek voor Inlanders. Neem die artikelen weg, en ik maak mij sterk den „heer" van Haastert ,ondanks zijn academischen graad, zóó op zijn plaats te zetten, dat hij in het vervolg het uit zijn kersepit zal laten ons op die wijze te besmeuren. Beweringen, door niets bewezen! en die den zich heer voelenden snotaap van Haastert ook niet zou kunnen bewijzen. Er is echter een leering uit te trekken, Indiër: in het vervolg er voor bedanken, slaaf te wezen. Ontwikkel uw zelfbewustzijn, tracht, zooveel u doenlijk is, u kennis te assumeeren, dan behoeft gij niet meer rond te loopen met den hoed in de hand. De Hollandsche gribus, luisterende naar den naam van Haastert, die in zijn eigen land wellicht van aardappelenschillen leefde, verbeeldt zich hier ongestraft ons te mogen uitschelden. Hij treedt dus meer despotisch op, dan welk Javaansch hoofd ook. Hij bewees metterdaad, hoe de Europeanen optreden, die door intellectueele training de meerdere meenen te zijn van den Javaan. Men ziet, ik lever bewijzen — althans één bewijs, mij door mijn tegenstander aan de hand gedaan — wat de redacteur van het „Nieuws" niet deed. Zijn door hem zelf geleverd testimonium pauperatatis is dan ook een heerlijk wapen tegen hem zelf en tegen het ras, waartoe hij behoort, als hij althans geen uitzondering vormt op den regel, uitzondering vol van perverse neigingen. Men ziet in schelden, ben ik, Javaan, volstrekt niet de mindere van den meester, Hollander. Zal de Justitie mij nu vervolgen?

Afd. Soekaboemi van de S. I. De „Pantjaran Warta" deelt mede, dat op een request dezer afdeeling d.d. 3 September 1913 om erkenning als rechtspersoon, eerst den 29en April 1915 een gunstige beschikking werd ontvangen. Toch zijn de S. I.-mers hierover dankbaar en verheugd. Beter laat dan nooit! In het begin van Juli j.l. werd een vergadering gehouden om de leden in kennis te stellen met den inhoud van de goedgekeurde statuten en van het huishoudelijke reglement. De verslaggever meldt, dat daarbij wel drieduizend Inlanders tegenwoordig waren.

De Voorzitter, Raden Hadji Mohamad Siradja, las de artikelen voor en gaf daarvan in het Soendaneesch een uitlegging. Het bestuur is samengesteld uit een president, vice-president, secretaris, eerste en tweede kassier, drie adviseurs en vier commissarissen. De eerste kassier moet twee of drie gegoede personen als borg kunnen stellen of wel een som van ƒ 3000 als borgstelling storten.

Goenawan, Secretaris van de Centrale Commissie van de S. I., die van Batavia was overgekomen, gaf o. a. een verklaring van de beteekenis van het woord „rechtspersoonlijkheid" en toonde, dat de S. I. geen politieke vereeniging is. De vereeniging en de leden individueel mogen zich niet verzetten tegen de reglementen, bepalingen, wetten enz., welke van de Regeering uitgaan. In een goed geordenden Staat, zeide hij, zijn deze nu eenmaal noodig en iedereen moet ze naleven. Eendrachtig moet men samenwerken. Hij noemde verschillende bepalingen, waarmede de leden te maken hebben, o. a. die, welke betrekking hebben op huur en verhuur, op politiezaken, op het verhandelen van roerende en onroerende goederen, enz. De S. I. is — zoo ging hij voort — ook niet een vereeniging, die uitsluitend werkt voor materieelen vooruitgang maar meer een zedelijk lichaam, dat er naar streeft den Inlander moreel op te heffen. Van een dusdanige vereeniging kan kracht uitgaan, indien de leden eensgezind en eendrachtig zijn. De eenling is zwak; de maatschappij echter is sterk; ook de Javaansche maatschappij kan dus sterk wezen. Hoe grooter aantal leden de S. I. telt, des te beter, maar men mag geen dwang uitoefenen op personen, die geen lid zijn.

Eén der adviseurs gaf nog eenige wenken, waarna de vergadering met een gebed, uitgesproken door een der leden, gesloten werd.

De vergadering werd gehouden in de open lucht op een groot beschaduwd terrein aan den weg van Selabatoe. Eenige Inlandsche ambtenaren en Europeesche ingezetenen, zoomede vier afgevaardigden van Palembang, woonden haar bij. Volgens het blad telt de afdeeling Soekaboemi van de S. I. thans reeds 7000 leden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Pannen- en Steenbakkerijen. Deze industrie gaat, volgens de „Perniagan", in den laatsten tijd goed vooruit, hetgeen vooral te danken is aan de deskundige leiding, die daaraan door den heer Wellen gegeven is. De prijs van deze artikelen is gestegen met ƒ 2.50 op de 1000 stuks. Het bewijs is geleverd, dat deze industrie levensvatbaarheid heeft. Te Keboemen bijv. hebben de Inlanders een voorschot van ƒ 60.000 kunnen krijgen voor de oprichting van een coöperatieve fabriek. Zij hebben dit aanbod geweigerd, daar zij uit eigen zak een som van ƒ 20.000 als aanvangskapitaal bij elkaar konden brengen. Als de zaken goed blijven gaan, zooals thans het geval is, lijdt het geen twijfel, of zij zullen verzekerd kunnen zijn van de storting van het geheele benoodigde kapitaal. Jammer is het, zoo acht de schrijver, dat door de afdeeling Nijverheid en Handel niet de noodige aandacht geschonken wordt aan de belangen en prestaties van den tusschenhandel door Chineezen en die van den kleinhandel door de Inlandsche bevolking, dat hun de noodige steun onthouden wordt. Er moet toch contact worden gehouden door de afdeeling Handel en Nijverheid met den tusschen- en kleinhandel, opdat juiste gegevens dienaangaande verkregen kunnen worden.

Een Onderzoek. De heeren Ezerman en Josselin de Jong, ambtenaren voor de Chineesche zaken, hebben volgens bovengenoemd blad de opdracht verkregen een onderzoek in te stellen naar de klachten van Japansche handelaren ten aanzien van het boycotten door Chineezen. Te Djokjakarta werden op het residentiekantoor zeven Chineesche handelaren gehoord. Er werd bepaald gevraagd of het een beweging was tegen den Japanschen handel. Het antwoord was, dat wel degelijk de Chineezen niet meer gezind waren om goederen van Japansche handelaren te koopen, maar dat zulks een vrijwillige handeling was van de Chineezen individueel, niet te beschouwen dus als uiting van een vooraf beraamd plan en geenszins als een gevolg van een georganiseerde actie.

Chineesche Revolutie? De Pewarta Soerabaja meldt, dat uit China berichten worden ontvangen, dat daar een nieuwe revolutie zal uitbreken, omdat de Chineezen allesbehalve ingenomen zijn met het feit, dat de Chineesche regeering toegegeven heeft aan het Japansche ultimatum. De President, Yoean Shi Kay, moet alsdan verwijderd worden. Er is een partij, die den welbekenden Dr. Sun weder aan het bewind wil hebben. De Chineezen op Java vragen zich nu af, of zij deze beweging al dan niet met geld moeten steunen. Volgens bericht heeft het „Ay Kok Hoan"-fonds te Djokdja reeds een som van ƒ 40.000 voor Dr. Sun beschikbaar gesteld. Maar er zijn ook Chineezen, die van meening zijn, dat het voor China beter is zich stil te houden, opdat de binnenlandsche bloei geleidelijk tot stand kan komen. China heeft reeds teveel door binnenlandsche onlusten geleden. Elke nieuwe revolutie zet daar den toestand op losse schroeven.

Verkeerde Toestanden. In den laatsten tijd wordt onder de Chineesche tokohouders — alzoo de Bintang Soerabaja — een actie waargenomen, om krachtiger dan tot nu toe tegen achterstallige debiteuren op te treden. Het is gebleken, dat juist onder de Europeesche dames en heeren de meeste achterstalligen worden aangetroffen. Aan wie de schuld? Niet alle schuld mag op de debiteuren worden geworpen. De hoofdschuld is gelegen in het stelsel van crediet geven. Uit vrees klanten te verliezen, wordt maar aldoor crediet gegeven. De tokohouders moeten de rekeningen niet zoo lang laten oploopen, liever contante betaling eischen. Door hun klanten te hoog te schatten, vliegen zij er dikwijls zelf in. Met de gewoonte om maar aan iedereen crediet te geven, moet gebroken worden. De toestanden zijn thans in Indië zoodanig gesteld, dat

men vooraf de soliditeit der klanten best kan nagaan en maar niet aan een ieder crediet behoeft te geven.

Waterleiding in de Missigit. De Tjahaja Timoer bericht, dat te Malang een vergadering heeft plaats gehad van plm. 60 Inlanders, w. o. pangoeloes en gepensionneerde Inlandsche ambtenaren, om aan den gemeenteraad te verzoeken in het belang van den gezondheidstoestand ter plaatse de Missigit, die door meer dan duizend Inlanders bezocht wordt, in aansluiting te brengen met de waterleiding en van de noodige reservoirs en kranen te voorzien. Ter tegemoetkoming van de kosten, die deze aansluiting na zich slepen zal, verklaren zij, dat de missigit bereid zal zijn uit haar kas een „liefdegift" van ƒ 1000 te schenken.

Een Relletje. De Tjhoen Tjihoe maakt melding van een aanval van 100 Madoereezen op de Chineesche nederzetting te Goerah (Kediri). De aanleiding hiervan was, dat een Chinees, bij het uitgaan van een komedievoorstelling, in 't gedrang in botsing kwam met de vrouw van een Sarikat Islammer. Eerst een heftige woordenwisseling en daarna een vechtpartij, waarbij de Madoerees het onderspit delfde, waren hiervan het gevolg. Den volgenden dag werd in verschillende Chineesche woningen de boel kort en klein geslagen. In 5 auto's kwamen Chineezen uit Kediri te hulp. Eindelijk verscheen ook de Resident met een sterke politiemacht, die de vechtenden uit elkaar joeg. Twee Chineezen moesten zwaar gewond naar het ziekengesticht getransporteerd worden.

Van Vreemde Koloniën.

Oorlogsverklaring aan de onzijdigen.

„De entente mogendheden beschouwen haar zaak niet alleen als de rechtvaardige, maar zij is ook de rechtvaardige.

De centrale mogendheden beschouwen haar zaak niet alleen als de rechtvaardige, maar zij is ook de rechtvaardige.

Deze oorlog is er niet een van staat tegen staat, zelfs niet van staten tegen staten, maar van eenerzijds le droit et la justice, anderzijds la force brutale et le crime. Hierin kan niemand neutraal zijn. Zoo meent Jean le Breil, in zijn beschouwingen, die La dépêche coloniale van 27 Augustus als hoofdartikel opneemt.

„Wie nu onzijdig blijft, begaat een schuldige aarzeling tusschen handelende plicht en medeplichtigheid door onthouding. De onzijdigheid is, als elke onthouding, het vluchtoord der zwakken, van de staten, die het voorzichtig meenen zich niet in de verwarring van heden te mengen en zich verbeelden al hun belangen veilig te stellen door noch voor den een, noch voor den ander partij te kiezen,..." Tot zoover kunnen wij den schrijver laten doordraven, daar hij partij zijnde, zich niet kan voorstellen dat een staat geen partij zou zijn, of nog juister: dat een staat niet van zijn partij zou zijn. Met de stelling van dezen schrijver staat het haast vast, dat zelfs de bondgenooten van Duitschland eigenlijk toch meer moeten voelen voor de zaak der ententemogendheden. Hij kan zich nu eenmaal niet los maken van zijn eigen en éénig standpunt. Als hij D. bladen las, zou hij ontwaren, dat D. schrijvers wel eens hetzelfde zeggea ten opzichte van hun standpunt, maar dit zou hem niet genezen. Integendeel. Zooals wij zeiden, tot zoover konden wij hem laten doordraven. Maar dan vervolgt hij: „sauf à acclamer le vainqueur quand la victoire sera décidée".

Dit gaat de perken te buiten. Deze laffe beschuldiging moet gewraakt worden. Heeft Frankrijk, nadat het neutraal gebleven was bij vroegere oorlogen, zijn toejuichingen na afloop gericht tot den overwinnaar, omdat deze overwinnaar was en ongeacht wie overwinnaar was? Hebben de staten, die nu neutraal blijven, zich vóórheen door deze aanbidding van de opgaande zon verkleind? Naar welke aanwijzing verwacht Frankrijk dit dan nu van de staten, die zich het recht voorbehouden om in dezen oorlog neutraal te blijven?

Zeker, evenals er nu, tijdens den oorlog, in die staten personen zijn, die hun sympathie uitspreken voor de entente-, andere die dit voor de centrale mogendheden doen, zullen er zijn, die bij den vrede hun vreugde zullen uiten, dat de uitslag is in het voordeel der partij, waartoe zij zich het meest voelen aangetrokken. Le Breil, die zich onzijdigheid niet kan voorstellen, zal deze menschen zeker beter begrijpen, dan degenen, die niet zullen juichen, maar dat is het niet, waarop zijn insinuatie doelt, zij is gericht op de regeeringen, of de machthebbenden in den staat. En deze zullen niet toejuichen de partij, die wint. Zij zullen ook daarbij onzijdig blijven, indien hun onzijdigheid geëerbiedigd wordt, en zij zullen dan ook opkomen tegen een schending van die onzijdigheid, ongeacht van welke partij deze mocht komen. Zij zullen zich zoo ook dan in het positieve en in het negatieve gelijk blijven.

De schrijver blijft niet bij algemeene beschouwingen, maar komt er verder toe ons land met zijn raad te vereeren. Zijn artikel draagt den titel „Les puissances coloniales et la neutralité" en na den inzet, die de keuze tusschen het recht en het geweld plaatst, gaat hij over tot het houden van college over het eigenbelang der neutrale koloniale mogendheden. De ethische lijn raakt daarbij geheel en al zoek.

Indien Duitschland overwinnaar is, zou Nederland niet lang zijn koloniën kunnen behouden, zegt hij. Wij weten niet op welke uiting of op welk staatstuk deze zin doelt: „Ce n'est pas par hasard que, dans les projets attributes à son profit d'un droit de préférence à l'Allemagne, en cas de victoire, on a pu voir mentionner l'établissement sur les Indes néerlandaises", hiervan is ons niets bekend; maar wij moeten toch vragen, of Le Breil meent, dat Japan niet evenzeer een verlangend oog naar de Nederlandsche koloniën richt als Duitschland. Mocht Nederland zich nu door de eigenbelang-beschouwingen van den Franschen schrijver laten leiden, en partij kiezen om zijn koloniën te behouden, dan vindt het, indien het met de entente-mogendheden meeging, Japan als medestander in den strijd maar als mededinger in zijn hart, en, indien het met de centrale mogendheden meeging, Duitschland als medestander in den strijd maar als mededinger in zijn hart.

Liet Nederland zich door dergelijke eigenbelangberekeningen leiden, dan zou het er toe moeten komen waarschijnlijke overwinningskansen aan te nemen, en zijn gedrag daarnaar te regelen. Deed het dit, dan zou het den overwinnaar inderdaad gaan acclameeren alleen, omdat hij de overwinnaar zal zijn, dan zou 't, uit berekening, tijdens den oorlog de lage rol gaan spelen, die de Fransche schrijver den neutralen als toeleg insinueerend na den vrede toedenkt.

Als hij uitroept: „Oui, le danger pour les neutres est réel", ontkennen wij dit niet. Maar juist daarin ligt een der verdiensten van het toch onzijdig durven blijven. Wij stellen ons niet partij als rechters over recht en onrecht, de tijd om hierover inderdaad uitspraak te doen is nog niet gekomen. Wij overwegen niet, wie de beste overwinningskansen heeft om ons bij deze partij aan te sluiten en zoo ons zelfbehoud te verzekeren, ongeacht of deze partij onze sympathie heeft of niet. Wij blijven neutraal, omdat wij als zoodanig tegenover de buitenwereld en tegenover ons zelf een plicht en roeping te vervullen hebben. Ook in de toekomst moeten de andere mogendheden weten, dat zij, indien zij de onzijdigheid van Nederland eerbiedigen, op onze onzijdigheid kunnen vertrouwen. Is dit niet iets waard? Is dit niet véél waard? En als een klein landje de moed heeft om dit vol te houden, niettegenstaande de kosten, die de gewapende neutraliteit het oplegt en niettegenstaande dat „le danger pour les neutres est réel", is er dan niet een waardig protest te stellen, tegenover het slot van het hoofdartikel van „La dépêche coloniale", dat aldus luidt: *„Tout vaut mieux pour les neutres que de s'immobiliser dans la peur ou dans le bien-être du jour, car ce serait pour eux aller sans gloire au devant de la pire solution, de la seule qui soit vraiment irrêparable: le suicide"?*

Peur, bien-être, suicide! De krachtige houding van het landje, dat zijn rots met succes verdedigt tegen de stormen, die onophoudelijk van alle kanten tegen de wanden blijven beuken, en dat die rots maakt tot een toevluchtsoord voor de velen, velen, die als schipbreukelingen op de oevers geworpen worden, de krachtige houding van dat landje, dat zoo op eervolle wijze trouw blijft aan zijn verleden van een eigen weg te durven volgen en van groote gastvrijheid, die krachtige houding van prachtige neutraliteit had meer erkenning en waardeering verdient, dan geuit is in de onvriendelijke raadgevingen van het hoofdartikel van het groote Fransche koloniale blad.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Vragen van den Dag.

De heer F. M. Knobel artikelt in het Sept. Nr. van „Vragen van den Dag" over „koloniaal bestuur in verband met buitenlandsche zaken". Als uitgangspunt neemt schr. het voorgestelde ontwerp-Pleyte tot instelling van een Kolonialen Raad. Het valt z.i. moeilijk bij dezen maatregel van ingrijpenden aard, waardoor Indië een begin van zelfstandigheid verkrijgt, niet te denken aan onze buitenlandsche betrekkingen voor zoover — en dit is in niet geringe mate het geval — deze verband houden met het wel en wee van onze koloniën. Thans beschikt de Gouv.-Generaal van Indië niet over diplomatieke en consulair onderlegde raadslieden en daarmede is in het nieuwe ontwerp evenmin rekening gehouden. Op verschillende gronden toont nu de heer Knobel aan dat in Indië dringend behoefte bestaat aan een bestuursafdeeling, die, met volkomen kennis van internationale zaken en toestanden (vooral met betrekking op China) de Ind. Regeering kan voorlichten. Schr. wijst daarbij in het bijzonder nog op de gebrekkige opleiding momenteel (en ook vroeger) van de zgn. Chineesche tolken.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië.

De derde aflevering van den loopenden jaargang bevat o.m.: Statistisch overzicht der geneeskundig behandelde paarden van het Ned.-Indisch leger over het jaar 1914. — Over kruising, fokinrichting en het oprichten van fokvereenigingen, door Dr. H. 't Hoen. — Het veeteeltbedrijf in Indië, door Dr. H. 't Hoen. — Eenige mededeelingen uit de practijk, door Dr. H. J. van der Schroeff. — Jaarverslag van het Instituut Pasteur te Weltevreden over het jaar 1914, door Dr. A. N. Nijland.

De Couvade.

In het Medisch Weekblad van 17 en 24 Juli j.l. schrijft Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan over de couvade (het mannenkraambed).

Schr. noemt verschillende voorbeelden van dit, over de geheele wereld verspreid, wonderlijk gebruik op en tracht daarna eene verklaring er van te geven.

Wat den Indischen Archipel betreft schijnt de couvade zich het volledigst voor te doen bij de Alfoeren van Boeroe, terwijl bij de meeste andere stammen dit gebruik slechts min of meer uit rudimenten te herkennen is.

Wouter Schouten — we citeeren hier Dr. de Zwaan —, die in het midden der 17e eeuw het eiland Boeroe bezocht, constateerde reeds het bestaan der couvade, „de zwarte kraamvrouw", — aldus schrijft hij — „houd haer ook niet in 't bed maar gaet van stonden aen met haer nieuwgebooren kindeken na de rivier, en haer, alsook 't kleyne wigjen wel gereynigt hebbende, keertse wederom tot haer bedryf; en nochtans loopt alles ten besten af. Noch daer en boven is mij voor de waerheyt verhaelt, dat, als de swartinnetjes van dit eylant Boero komen een kleyntje te prospereeren, dat hem alsdan den man, als kraemheer, zeer behagelyk, en als siekelik weet aen te stellen, en laet hem wel mooytjes koesteren, soo dat den oomkool dan boven gewoonten wordt gedient. En ondertussen moet de swakke vrouw aen 't werk, om desen kraemheer wat lekkers toe te maken, opdat den armen sul toch wederom op de been geraeken mag."

De Indische Gids.

De Sept. afl. brengt de volgende „hoofdartikelen". Aan-

teekeningen naar aanleiding van het Billiton-contract en de Djambi-concessies, door Wellenstein. — Op een dwaalspoor, door Dr. A. A. Fokker (een en ander over de evolutie der Javanen). — Soerabaja en de voor die plaats noodige voorzieningen ter verbetering van de volkshuisvesting, door J. W. T. van Ingen. — Inlandsche getuigenissen aangaande den Padri-oorlog, door Dr. Ph. S. van Ronkel (vervolg). — Eten en drinken in den Compagniestijd, door S. Kalff. — De robijn van Radjast'han, naar het Engelsch van R. E. Forrest (vervolg).

Verder de rubrieken Varia (De opstootjes op de Buitenbezittingen. — De Maleische pers. — Internaten voor studeerende Inlanders. Enz.). — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie (Uitkomsten der regenwaarnemingen op Java. Enz.). — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Eigen Haard.

In Eigen Haard van 4 Sept. geeft de heer A. F. J. Portielje een beschrijving van een nieuw gebouw in Artis te Amsterdam, dat den eigenaardigen vorm heeft van een Minangkabausche woning en tot verblijfplaats dient van allerlei kleine herkauwende dieren uit den Indischen Archipel. Daarbij bevindt zich o.a. de typische anoa, een dwergachtige buffelsoort van Celebes, eerst eenige jaren geleden ontdekt en die nog nimmer naar eenigen zoölogischen tuin of eenig museum in Europa werd overgebracht.

Tevens geeft de schrijver eenige ethnographische bijzonderheden die op den typischen bouwtrant der Minangkabauers betrekking hebben. Een fraaie afbeelding van het „Minangkabausch huis" verduidelijkt den tekst.

Inhoud van eenige zendingsperiodieken.

Het 3e stuk van deel 59 der Mededeelingen van het Ned. Zendelingengenootschap bevat o.m.: Het feestelijk schoonmaken der graven in Posso, door Dr. F. J. Fokkema. — Verboden huwelijken in Posso, door Dr. F. J. Fokkema. — Vier weken zendingsarbeid op Taliabo (vervolg), door J. Fortgens. — Het tegenwoordig landschap Todjo, door P. Schuyt. — De Nederlandsche Zendingsconferentie. — Opleiding van Indische jongelieden aan bijzondere kweekscholen. — Enz.

Het September-Nr. van den Macedoniër: Opstand en bekeering (op Halmaheira), door H. Dijkstra. — In onze eigene taal, door D. Bakker. — De school te Lewapakoe (Soemba), door D. K. Wielenga. — Uit mijn camera, door H .Dijkstra.

Het Sept.-Nr. der Rheinische Missions-Berichte: Zum 50-jährigen Jubiläum der Missionsarbeit auf Nias, von Missionsinspektor Wegner (Schluss).

De Nederlandsche Zendingsbode van 3 Sept.: De zending der Indische Kerk op Ceram, door Krayer van Aalst.

Sarikat Islam.

In de Meded. Ned. Zend. Gen. wordt medegedeeld dat op het onlangs te Soerabaja gehouden congres van den Sarikat Islam waren vertegenwoordigd: Oost-Java met 21 vereenigingen en een ledental van 83.670, Midden-Java met 27 vereenigingen en 150.150 leden, West-Java met 8 vereenigingen en 76.331 leden, Sumatra met 18 vereenigingen en 118.767 leden, Borneo met 21 vereenigingen en 49.932 leden en Celebes met 1 vereeniging en 2270 leden. In totaal 96 vereenigingen met 490.120 leden.

De landrente.

De heer P. H. van der Kemp houdt in het Sept. Nr. van de Vragen des Tijds eene beschouwing over de landrente op Java en Madoera, blijkens het onderzoek naar de mindere welvaart der inlandsche bevolking.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 35: Bepalingen van het rubbergehalte van Hevea-latex, door Dr. A. H. Berkhout. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, door P. Hondius Jr. — De indeeling der rijstvariëteiten volgens Kikkawa, door J. J. Paerels. — Het Besoekisch proefstation. — Robusta-koffie. — Koloniaal Instituut (overzicht eener lezing van den heer T. Steenkamp over arbeidsverhoudingen in Deli). — Banka-tinwinning. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Handelsbeweging der Buitenbezittingen.

Van deze maandelijks verschijnende publicatie van het Encyclopaedisch Bureau heeft No. 7 (15 Juli) het licht gezien. Dit nummer geeft gespecificeerde overzichten van invoer en uitvoer van Benkoelen, Billiton, Lampongsche districten, Riouw en Onderhooigheden, West-Borneo en Palembang.

Het Inlandsch Reglement.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verscheen: Het Inlandsch Reglement, toegelicht door de rechtspraak gebracht op ieder artikel door Mr. A. S. Hirsch.

Gedurende zijn werkzaamheid als voorzitter van een landraad, bleek den schr. dat er groote behoefte bestond aan een bewerking van het Inl. Regl., waardoor de Landraadpresident in staat wordt gesteld zich vlug een overzicht te verschaffen, over de op elk artikel daarvan openbaar gemaakte rechtspraak. Zijn werk wil thans in die leemte voorzien. De onder ieder artikel voorkomende uitspraken zijn in chronologische volgorde geschikt. De jurisprudentie is bijgewerkt tot 1915 en de tekst van het Inl. Regl. in overeenstemming gebracht met de jongste wijzigingen.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Nos. 11 en 12 van dl. 104 van het Indisch Tijdschr. v. h. Recht bevat, behalve de rubriek „Jurisprudentie", eene verhandeling van mr. C. A. Wienecke, getiteld: „Vrijspraak van feiten."

Nijhoff's Index.

Het Aug. Nr. van Nijhoff's Index op de Nederl. periodieken geeft nog de volgende titels.

E. G. Hartlief. Van de Koeboes, de meest primitieve volksstammetjes op Sumatra (slot). (Tijdschr. v. Geschiedenis enz., dl. XXX).

J. Th. de Visser. Opleiding van Indische jongelieden aan bijzondere kweekscholen (Nederlander, 28 Juli 1915).

M. Joustra. De toestand en de toekomst der Bataklanden (met afb.). (Amsterdammer, Weekbl. 25 Juli 1915).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Tijdelijke ingenieurs voor de bevloeiing van gronden op de bezittingen buiten Java en Madoera.

Ter plaatsing als tijdelijk ingenieur bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië, bepaaldelijk voor de bevloeiing van gronden in de Buitenbezittingen, met een verband van vijf jaren, worden gevraagd drie civiel-ingenieurs.

De aanvangsbezoldiging bedraagt f 400 (vierhonderd gulden) 's maands, ingaande met de maand volgende op die van benoeming in Indië en met jaarlijksche verhoogingen, bij gebleken ijver en geschiktheid, ter beoordeeling van den directeur der burgerlijke openbare werken, van f 50 (vijftig gulden) 's maands, tot ten hoogste f 600 (zeshonderd gulden) 's maands.

Voor elk vol jaar ingenieurspractijk in Europa of elders zal de aanvangsbezoldiging verhoogd worden met f 25 (vijf en twintig gulden) boven genoemd bedrag van f 400, met dien verstande, dat de bezoldiging die van f 600 's maands niet overschrijdt.

Reis- en verblijfkosten en vergoedingen, zoomede binnenlandsche verloven, worden verleend volgens de bepalingen, geldende voor ambtenaren in vasten dienst.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. vrije overtocht naar Indië als passagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin:

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden), welke tegemoetkoming, indien de uitgezondene gehuwd is, verhoogd wordt met een bedrag gelijkstaande met één maand aanvangsbezoldiging;

c. eene voorloopige bezoldiging van f150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië.

Zij die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing op den bovengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren dit aan den Minister van Koloniën te vragen bij gezegeld adres, dat ingezonden moet worden aan de afdeeling „Personeel" van het Departement van Koloniën, onder overlegging van: a. hun diploma en bewijzen van practische werkzaamheid · b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 25 Augustus 1915 No. 198).

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Teeken- en Schilderlessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Lessen in moderne talen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Handwerklessen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Paedagogische adviezen	Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	„	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.